

<https://doi.org/10.21301/eap.v19i4.5>

Ana Banić Grubišić

*Institut za etnologiju i antropologiju
Filozofski fakultet, Univerzitet u Beograd*

agrubic@f.bg.ac.rs

<https://orcid.org/0000-0003-4563-8481>

Ljubica Milosavljević

*Institut za etnologiju i antropologiju
Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu*

ljmilosa@f.bg.ac.rs

<https://orcid.org/0000-0002-3430-8084>

Marija Ajduk

*Institut za etnologiju i antropologiju
Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu*

marija.ajduk@f.bg.ac.rs

<https://orcid.org/0000-0003-4443-6562>

„Duhovita“ oštrica ejdžizma – predstave o starima u domaćem humoru*¹

Apstrakt: U radu se razmatraju predstave o starima u domaćem humorističkom stvaralaštvu tokom kovid 19 pandemije. S ciljem da fenomen starosti u lokalnom humorističkom diskursu sagledamo u široj perspektivi i mapiramo različite modalitete šaljivosti na račun starosti, analitička građa obuhvata i tradicionalne i savremene vidove humora čiji su akteri stari ljudi. S tim u vezi razmatraćemo koje se osobine i postupci pripisuju starima u verbalnim vicevima kao i u savremenim multimedijalnim humorističkim sadržajima. Građa za analizu obuhvata usmene viceve o starima (korpus verbalnih viceva o „babama i dedama“ na internet bazama viceva) i internet mimove koji za temu imaju starost, a koji su se stvarali i razmenjivali tokom prve godine epidemije koronavirusa u Republici Srbiji.

Ključne reči: humor, starost, savremeno srpsko društvo, kovid 19

Realizaciju ovog istraživanja finansijski je podržalo Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije u sklopu finansiranja naučnoistraživačkog rada na Univerzitetu u Beogradu – Filozofskom fakultetu (broj ugovora 451-03-66/2024-03/ 200163).

¹ Rad pod naslovom „„Duhovita“ oštrica ejdžizma – predstave o starima u domaćem humoru“ bio je predstavljen na nacionalnom naučnom skupu *Budućnost starenja*, koji je 1. i 2. decembra 2022 godine u Beogradu organizovao Akademski odbor za srpsko pitanje Srpska akademije nauka i umetnosti.

Uvod

Sveobuhvatno antropološko istraživanje sprovedeno je tokom 2022. godine s ciljem da uputi u kompleksni proces portretisanja i društvene evaluacije starosti i starijih pripadnika društva u domaćem humorističkom stvaralaštvu. Ključni zadatak bio je da se dati fenomen sagleda u sinhronijskoj perspektivi i da se mapiraju različiti modaliteti šaljenja, zbog čega je analitička građa obuhvatila i tradicionalne i savremene vidove humora u kojima se kao akteri javljaju, upravo, stariji muškarci i žene. Istraživanje je imalo za cilj da razmotri osobine koje se pripisuju starima i u tradicionalnim vicevima i u savremenim multimedijalnim humorističkim sadržajima. Na ovom mestu, međutim, biće predstavljen samo deo dobijenih rezultata istraživanja koji se tematski odnosi na pandemiju kovid 19 – konkretnije, na prvu godinu epidemije u Srbiji. Razlozi za ovakvo usmerenje posledica su, s jedne strane, ograničenja opsega ovog rada, a s druge strane, i daleko značajnije, nužnosti da se registruje erupcija humorističkih sadržaja na račun starih i starenja do koje je došlo u kriznom trenutku koji je imao karakter produženog trajanja i primanja širih uticaja. Kao što će u ovom radu biti pokazano, šaljenje na račun starih tokom kovid 19 pandemije se nadovezuje na ustaljene modalitete šaljenja prisutne kako u našoj tradicionalnoj kulturi, tako i komparativno posmatrano u globalnim okvirima.

Koliko je nama poznato, starost i stariji kao predmet šaljenja nisu detaljnije istraživani u srpskoj etnologiji/antropologiji, niti u srodnim društveno-humanističkim disciplinama. U inostranoj, najčešće severnoameričkoj literaturi (najvećim delom iz oblasti gerontologije), dosadašnja istraživanja različitih žanrova humora u kojima se tematizuje starost, većinom su bila kvantitativne prirode² i analiza sadržaja sprovedena je pretežno na verbalnim vicevima objavljenim u svega nekoliko antologija (v. Palmore 1971; Richman 1977; Bowd 2003; Andrew 2012). Razlog zbog čega humorističke reprezentacije starih nisu bile predmet sistematskog proučavanja u domaćoj literaturi društveno-humanističkog usmerenja verovatno je isti kao i razlog nesrazmerno malog broja radova koji se tiču istraživanja humora generalno; ali i činjenice da je i fenomen starosti, do pre jedne decenije, bio periferno tretiran naučni problem (Milosavljević 2014, 11). Humor je neretko prećutno posmatran kao sporedni i uzgredni predmet proučavanja u odnosu na druge teme kojima se etnologija i antropologija tradicionalno bave (up. Apte 1985, Oring 2008, Trifunović 2009), što se jednako može tvrditi i za proučavanje starosti u domaćim okvirima. Ovaj prilog, upravo, ima za cilj da ukaže na neosporni sociokulturni značaj koji humor ispoljen kroz različite žanrove svakodnevnih komunikacija ima – bilo da su u pitanju verbalni vicevi, internet mimovi ili duhoviti kratki video klipovi postavljeni na društve-

² Rečeno se odnosi na gerontološka istraživanja; u drugim disciplinama, posebno antropologiji i folkloristici, proučavanje humora zasnovano je na etnografskom metodu.

ne mreže, posebno TikTok – u stvaranju i perpetuiranju stereotipa³ o starima u srpskom društvu u kojem tvore jednu od najmnogoljudnijih⁴ i najkompleksnijih društvenih grupa sa izrazitom karakteristikom heterogenosti⁵ (o čestom prevlađanju ovih činjenica koje postaju naročito problematične tokom epidemije, više u Milosavljević 2021; 2022).

Stari i starost kroz humor: antropološki pristup

U ovom istraživanju polazimo od stanovišta da je humor, prevashodno, rezultat kulturnih percepcija, kako individualnih tako i kolektivnih, i da stoga predstavlja vrednu konceptualnu i metodološku alatku za sticanje dragocenih uvida u obrasce ponašanja i vrednosne sisteme. Humor je uvek kulturno utemeljen, u smislu da individualni kulturni sistemi značajno utiču na mehanizam koji izaziva humoristički događaj (Apte 1985, 16–17), te se može reći da antropološka perspektiva u istraživanju polazi od shvatanja humora kao jednog visoko kontekstualizovanog fenomena kroz čije se sočivo može dublje razumeti dato kulturno specifično okruženje i socijalni odnosi (Swinkels and Koning 2016). Poznavanje i razumevanje kulturnog konteksta predstavljaju nužan preduslov interpretacije humora – „kulturno znanje, koncepti, vrednosti i stavovi nepodni su za razumevanje humorističkih ekspresija“ (Oring 2008, 196–197).

Saglasno sa do sada iznetim, starost je sociokulturni fenomen, to jest društveni konstrukt čiji je proces sazdanja u različitim istorijskim presecima i u skladu sa kompleksnim ekonomskim, političkim, privrednim, kulturološkim pa i međunarodnim uticajima imao različite ishode (više u Milosavljević 2014) tj. različita dobna definisanja i evaluacije. Današnje dobno određenje, smešta starost u šezdeset petu godinu života (Sumrak 2010, 45) s tim da ostaje da važi sva fluidnost ovako zadatog kriterijuma budući da postoje i drugi činiooci koji utiču na to da li će društvo ili pojedinac nečiju dob proceniti kao poslednje razdoblje u životu čoveka; od onih koji se odnose na izlazak iz tzv. aktivne sfere rada i prelazak u korpus penzionera⁶ do toga da se tzv. treća dob razdeljuje na različite faze (mlađa, srednja, starija starost), dok se i na treću, sve češće, nadovezuje i četvrta dob o čemu će još biti reči pri analizi humorističkog sadržaja.

Cilj istraživanja bio je, dalje, da se društveni fenomen starosti u lokalnom humorističkom diskursu sagleda u sinhronijskoj perspektivi, te da se mapiraju

³ O ulozi internet humora u kreiranju i rekreiranju stereotipa više u: Antonijević i Banić Grubišić 2013.

⁴ Krizne 2020. godine u Republici Srbiji je bilo najveće učešće stanovništva starijeg od 65 godina (21,1%) <https://publikacije.stat.gov.rs/G20211181.pdf>.

⁵ Pri čemu, naglasak valja staviti na njihove različite potrebe i interese.

⁶ Apostrofirani uslovi nisu jednaki za muškarce i žene.

postojeći modaliteti šaljivanja na račun starosti i onih koji jesu stari, u odnosu na šire društvo kojem pripadaju i u okviru kojeg stare⁷. Analitička građa obuhvatala je, zato, i tradicionalne i savremene vidove humora čiji su akteri stariji ljudi, a uz pomoć kojih bivaju poslate poruke o preovlađujućim poimljenjima čiji se, tipičan, raspon kreće od stereotipizacije⁸ do ejdžizma (v. Đorđević 2006; Simić i Simić 2008; Pešić 2016). Shodno tome, u fokusu su osobine i postupci koji se pripisuju starijima u verbalnim vicevima kao i u savremenim multimedijalnim humorističkim sadržajima. Građa za analizu, sledstveno, obuhvata domaće usmene viceve o starima i internet mimeove koji za temu imaju starost tokom covid 19 pandemije. Građa je prikupljana tokom 2022. godine na platformama za društveno umrežavanje⁹ (pretežno na društvenoj mreži fejsbuk) i na domaćoj internet bazi viceva www.vicevi.rs. Ove veb stranice mogu se posmatrati kao svojevrsni amaterski digitalni arhivi najpopularnijih, odnosno najrasprostranjenijih domaćih viceva u datom trenutku.¹⁰ Postupak prikupljanja građe podrazumevao je, pored spontane razmene digitalnih humorističkih sadržaja o covid 19 pandemiji, pretraživanje na društvenoj mreži fejsbuk zadavanjem u polje pretrage ključnih reči – kao što su koronavirus, stari, covid 19, starost. Drugi način prikupljanja građe bio je znatno olakšan činjenicom da su verbalni vicevi koji su pohranjeni na domaćem veb portalu specijalizovanom za verbalni humor već podvrgnuti kategorizaciji i sistematizaciji u skladu sa temom, odnosno akterima/likovima i predmetom šaljivanja. U tom smislu u okviru korpusa domaćih verbalnih viceva na stranici su izdvojeni vicevi pod kategorijom „babe“. Rečeno nužno ne znači da je u brojčanom smislu zabeleženo i na bazu pohranjeno manje viceva o dedama¹¹, već se može diskutovati o tome da li ovaj klasifikatorni podatak upućuje na dvostruku stereotipizaciju žena koje stare, a koja je istovremeno i rodna i dobna, ili je pak reč o i dalje snažnom uticaju patrijarhalne kulture i na polje zabave kao što je to internet kolekcija viceva, pri čemu je moguće tvrditi da se i u prvom i u drugom slučaju radi o izrazitim primerima seksizma kojem su snažnije izložene starije žene.¹²

⁷ Starenje se – kao biološki proces – sagledava, upravo, kroz prizmu vladajućih stavova u društvu o starosti kao društvenom fenomenu i starenju kao prirodnom procesu.

⁸ O primerima upotrebe negativnih i pozitivnih stereotipa o starima, s ciljem slanja duhovite poruke o nekom proizvodu u domaćoj televizijskoj reklam, više u Milosavljević 2010, 2013.

⁹ O upotrebi društvenih mreža i platformi kao izvoru antropološke građe v. u Ristivojević 2013; Ajduk 2018; Banić Grubišić 2023.

¹⁰ O prikupljanju verbalnog humora na statičnim veb stranicama više u Laineste 2003.

¹¹ Vicevi o dedama kao zasebna kategorija na ovoj bazi ne postoje. Od ukupno 193 vica uvrštena u kategoriju „babe“, deda kao sporedni lik se pojavljuje u 35 primerima.

¹² O mizoginiji u domaćem kontekstu više u Blagojević 2000 i Blagojević 2005.

Može se reći da su od ranih sedamdesetih godina prošlog veka – kada su objavljena prva istraživanja humora o starosti i starima, pa sve do danas ovi vicevi i šale zadržali gotovo istovetne teme i motive. Takođe, oni su u najvećoj meri univerzalni, to jest sadrže globalne preokupacije i stereotipe. Na primer, američki gerontolog Erdman Palmor je 1971. godine analizirao korpus od ukupno 264 viceva o starenju i starima, zaključivši da više od polovine razmatranih viceva nosi pretežno negativnu poruku (Palmore 1971). Najčešće teme ovih viceva bile su fizička nemoć starih (82%), psihičke i kognitivne (ne)spособnosti, kao i seksualnost i starenje. Do sličnih zaključaka došao je i Džozef Ričmen 1977. godine. Ričmen je poredio viceve o starima i viceve o mladima, napominjući da su glavni akteri šala stariji muškarci, a starije žene kada su i prikazane te šale su isključivo u negativnom tonu (Richman 1977). Relativno novija istraživanja humora o starosti, takođe ističu negativne stereotipe o starijima kao temelj humora. Na primer, Alen Boud (Bowd 2003) na osnovu korpusa od 4200 viceva, izdvojio je 102 primera u kojima je utvrđeno postojanje sledećih stereotipa – impotentan muškarac, neprivlačna žena, sujetan muškarac, nezainterosovana žena, doba drugog detinjstva, nezasita žena, zaboravna stara osoba i nemoćna stara osoba. Kao dominantne teme internet humora o starosti koji se prenosi putem imejl komunikacije, Patriša Endrju (Andrew 2012) izdvaja: gubitak fizičkih sposobnosti, gubitak mentalnih sposobnosti, gubitak privlačnosti, gubitak seksualnih sposobnosti ili interesovanja, gubitak nezavisnosti, gubitak zadovoljstva životom itd. U domaćim verbalnim vicevima o starima obrađuju se identične teme i provlače se pomenuti stereotipi o starosti. Na osnovu građe prikupljene na internet bazi viceva, moguće je zaključiti da se u savremenim vicevima tematizuju problemi vezani za telo i um koji stare – kao što je već ukazano, kada je starost tema domaćih viceva glavni lik je starija žena – neprivlačna baba nezajažljive seksualne želje, budalastih postupaka i sklonosti ka džangrizanju i svađi. I u usmenoj tradicionalnoj kulturi prisutno je negativno portretisanje starijih žena, kao što se pokazuje na primeru šaljivih narodnih pripovedaka gde je baba kao lik često prikazana kao komična varalica, sklona pijanstvu, pohlepna, ali i domišljata i snalažljiva (Zlatković 2017, 78–79). Na ovom mestu biće podrobnije upućeno u noviji izraz šaljenja, tj. korona humor o starima i starosti koji se, takođe, temelji na predstavljenim postavkama, a o kojima će biti pružene osnovne napomene naročito kada se radi o ejdžizmu koji, inače, dominira domaćem humorom.

Kovid-19 i stari – ejdžizam u praksi i humoru na mreži

Prihvaćena definicija ejdžizma – koji je kao termin 1969. godine upotrebio Robert Batler, naglašavajući proces sistematskog stereotipiziranja i diskriminacije ljudi na temelju njihove starosti (1969, 243–246) – u proteklim godinama biva podrobnije evaluirana i sveobuhvatnije sagledavana. Razlog za to, znatni-

jim delom, leži u izbijanju pandemije koja stare ljude sa margina interesovanja, uprkos brojčanoj ubedljivosti, premešta pod lupu (različitih) javnosti definišući ih kao one koji su najugroženiji novim virusom, sa jedne strane, dok su sa druge strane okarakterisani i kao pretnja po zdravstvene sisteme širom sveta (Milosavljević 2021; 2022)¹³. Paralelno s „iskrsavanjem“ starijih ljudi pred oči drugih uplašanih i ugroženih u novonastalim situacijama, tekao je i proces prenošenja dominantnih stavova u sferu humora koji se u različitim formama distribuirao svim (tada) raspoloživim kanalima.

Prema američkom folkloristi Eliotu Oringu, humor zavisi od doživljaja „prikladne inkongruencije“, to jest „opažanja prikladne veze između kategorija koje bi obično bile posmatrane kao nepodudarne“ (Oring 2003, 1). Opšte karakteristike označenog procesa tj. šaljenja kreću od tendencije kreatora poruka o starima da se pojedina svojstva – stvarna ili pripisana – predstave kao univerzalna i, dalje, ili kao izopačenost, ili kao svakovrsno opadanje (od mentalnog, preko fizičkog, do ekonomskog i socijalnog...), sve do humorističkih izraza koji se koriste preuveličavanjem i prevođenjem starijih ljudi u red tzv. super heroja koji, baš, zbog činjenice da to nisu postaju predmet podsmeha. Ranije evaluacije, registrovane u društvenoj proceni starih ljudi dodeljivala su im, međutim, potpuno drugačiju društvenu ulogu i smeštala ih u red mudraca neophodan za funkcionisanje zajednice u kojoj žive. “Upravo ova društvena uloga, koja je u početku tako važna, neprestano će biti dovođena u pitanje u zapadnim istorijskim društvima” kada se iskustvo i mudrost osporavaju i kada nastupa opšta tendencija postepenog gubljenja položaja (Minoa 1994, 18–19) čiju kulminaciju, sledstveno, detektujemo i u domaćem humoru. Dalje, verbalni i vizuelno-tekstualni humor o tome na koji način se stariji suočavaju sa pandemijom, kao i druge šale vezane za pojavu koronavirusa, predstavljao je i reakciju na konkretna medijska izveštavanja o borbi sa kovidom u lokalnom kontekstu – te se stoga u najvećoj meri ispoljio u obliku modernog žanra folkora koji u suštini predstavlja narodni odgovor na određene vesti u medijima (Banić Grubišić 2022, 98). Ukratko, ovaj oblik savremenog folklornog stvaralaštva, koji se u američkoj folkloristici naziva *njuzlor* (“*newslore*”), predstavlja socijalnu kritiku tekućih društvenih ili političkih pitanja i problema (v. Frank 2011) i iščezava onog trenutka kada ti događaji prestanu da budu aktuelni, dok ga u sadržinskom smislu karakteriše referisanje na poznate predstave i narodne izreke vezane za slične događaje iz prošlosti (Banić Grubišić 2022, 98). Rečju, to je humor o aktuelnostima koji se stvarao i razmenjivao u periodu od proglašenja vanrednog stanja, 15. marta, do njegovog ukidanja 6. maja 2020.

¹³ U protekle tri godine, domaća naučna javnost detaljnije je uputila u različite probleme i posledice koje je izbijanje epidemije imalo na starije pripadnike srpskog društva; vidi: Džamonja Ignjatović i dr. 2020; Zvijer 2021; Ljubičić 2021; Mojić 2021; Dragišić Labaš 2021; Radoman 2021. itd.

godine (v. Knežić 2020; Ivanović Barišić 2022; Banić Grubišić 2022). Tako se u tekstualnim, vizuelnim i video formama, koji su poslužili za analizu, najčešće obrađuju pitanja suočavanja (dovijanja i zaobilaženja) starijih sa zabranama kretanja koje su važile tokom vanrednog stanja i policijskog časa, ali i drugi važni pokazatelji nepovoljne pozicije starijih kao posledice dugotrajnijih i upornijih društvenih procesa.

U nastavku rada, stoga, biće izložena i analizirana građa koja se odnosi, najpre, na internet mimove i fotošop kolaže budući da je njihova razmena bila izuzetno frekventna u analiziranom periodu, ali i zbog toga što problemski doprinose i svakodnevna značajna pitanja koja su svojstvena savremenom srpskom društvu i, naročito, pojačana u kriznom momentu. Najzad, biće pruženi i odabrani primeri verbalnih viceva koji upotpunjuju proces portretisanja konkretnih aktera.

Odabrani primeri internet mimova i fotošop kolaža: Kada je reč o savremenim humorističkim oblicima koji se stvaraju i prenose digitalnim kanalima komunikacije najzastupljeniji su, upravo, internet mimovi i fotošop kolaži. Oni predstavljaju najistaknutiji primer savremenog, internet humora, tzv. „humora na mreži“ – multimedijalne forme sa humorističkim sadržajem. Kako objašnjava Žizelinda Kajpers (Kuipers 2002), internet humor ne prati generičke, žanrovske konvencije, već pozajmljuje iz drugih žanrova, odnosno poigrava se sa jezikom i značenjima, a pre svega sa žanrom. Prema istoj autorki, ključna karakteristika internet humora jeste kolažiranje i brikoliranje elementa preuzetih iz različitih izvora – iz medija i reklama, filmova, TV serija, čija kombinacija stvara efekat inkongruentnosti. S tim u vezi, humoristični fotošop kolaži se mogu odrediti kao slike (ili kombinacije slika) koje uokviruje humoristički natpis. Određeni primeri fotošop kolaža daljom transmisijom i modifikacijom mogu postati internet mimovi, to jest šablonski slikovni makroi. Limor Šifmen (Shifman 2014, 41) definiše mimove kao „grupu digitalnih jedinica koje dele zajedničke karakteristike sadržaja, forme i perspektive, koje su stvorene sa svešću jedna o drugoj i koje cirkulišu, imitiraju se ili transformišu putem interneta od strane mnogih korisnika“. Internet mimovi i fotošop kolaži čine sastavni deo savremene folklorne komunikacije jer predstavljaju:

opredmećenje razdraganih i razigranih kreativnih humorističkih i satiričnih folklornih praksi u digitalnom okruženju. Oni predstavljaju sledeću razvojnu stepenicu u načinu na koji se šalimo ili upućujemo društvenu kritiku – od usmenih viceva preko štampanih kopiranih humorističkih materijala do digitalnih vizuelnih humorističkih sadržaja. (Banić Grubišić 2013, 126–127)

Ove digitalne sadržaje karakteriše anonimno autorstvo, to jest kolektivno vlasništvo, višestruko postojanje i varijabilnost, kao i prenošenje neformalnim komunikacijskim kanalima, što ih neosporno čini savremenim, (post)modernim

folklornim stvaralaštvom (Banić Grubišić 2022, 102; Banić Grubišić 2023). U najvećem broju slučajeva u stvaranju ovih humorističkih sadržaja iskorišćene su fotografije medijskih vesti, kultne scene iz domaćih filmova i televizijskih serija, ili šablonske slike globalno popularnih internet mimova. Odlika ovih sadržaja jeste da „progovaraju“ iz perspektive tzv. običnog čoveka. U njima se, konkretnije, na duhovit način predstavljaju svakodnevni problemi stanovništva tokom vanrednog stanja i policijskog časa; rečju u njima se prikazuje doživljaj svakodnevice u novim i radikalno izmenjenim životnim okolnostima (Banić Grubišić 2022, 104), a koje se najdrastičnije menjaju upravo kod starijih.

SAJAM CORONAVIRUSA ODRZAĆE SE U
NAŠOJ HALI 1
ULAZ ZA PENZIONERE BESPLATAN!

Penzioneri: Šta će biti ako izađemo napolje?

Vučić:

Ono što je, najpre, moguće konstatovati jeste da je ključna ravan na kojoj se temelji šaljivi sadržaj ona koja se odnosi na dob pojedinca, a koja je potcrтана ili time što se kod likova naglašava pripadnost penzionisanom delu društva ili isticanjem dobnog razgraničenja na one kojima je kretanje dozvoljeno i na one

kojima je formalno zabranjeno. Ova polazna ravan, zapravo, ukazuje na to da se kroz različite forme humora distribuiraju vladajući stavovi u društvu – koji su u suštini izraz kolektivnog straha – da je opravdano plašiti se procesa starenja i života u starosti zbog toga što je na različite načine ograničen: budućim vremenom, primanjima, pravom na odlučivanje, pa i kretanjem koje biva i doslovno zabranjeno u kriznom periodu. Insistiranje na datim ograničenjima, s tendencijom portretisanja kompletne društvene grupe kao one koja je jednom nogom u „grobu“, a drugom u „siromaštvu“ obezbeđuje, tako, podesnost da se „šali“ i biva nesputano „kreativan“ na bezopasan način time što se izruguju, pretpostavljena, svojstva onih koji iz različitih razloga nisu u stanju da se slici o sebi suprotstave. Međutim, analizirana građa šalje i poruku više činjenicom da se značajnim delom temelji na aktuelizaciji činilaca koji su svakodnevicu starijih dodatno otežali u analiziranom periodu. Na ovaj način, portretiše se i kompletno društvo koje na temelju strukturalnih ograničenja barata životima starijih ovoga puta suočeno sa strahom od nepoznatog virusa i poznatih ograničenja zdravstvenog sistema. Tako, postaje važno obrazložiti na koje načine osvedočeni ejdžizam dobija specifične forme, a koje na najbolji način bivaju registrovane u predmetu i načinima šaljenja. Na prvom mestu, valja uputiti u tzv. *dobronamerni ejdžizam*¹⁴ kod kojeg se karakteristično javlja zaodentost u najbolje namere, ukazivanje (neželjene) pomoći i preuzimanje patronske uloge u životima starijih, bilo da se radilo o donosiocima odluka koji zabranjuju kretanje s pomenutim obrazloženjem; bilo o članovima porodice na koje stari nužno postaju još upućeniji ili, pak, o trećim licima npr. u ustanovama socijalne zaštite (više u Milosavljević 2021, Vukušić 2021). Nedobronamerni ejdžizam kako u društvu, tako i u humoru, ima očekivano oštriju i jasniju pojavnu formu. On nedvosmisleno bira sredstva ponižavanja, vređanja i oduzimanja dostojanstva pri čemu se poenta o nižoj vrednosti direktno plasira bez potrebe da se dublje ulazi u tumačenje poslate poruke¹⁵. Razloge, ovoga puta, možemo potražiti i u istrajnim gerontofobnim osećanjima i njima motivisanim postupanjima pojedinaца koji kod sebe prepoznaju proces starenja, a da prema dobrom konstruktivnom koji starost pozicionira u 65 godinu, starijima još ne pripadaju, ali kojim jesu pogođeni i od koga se brutalnošću brane.

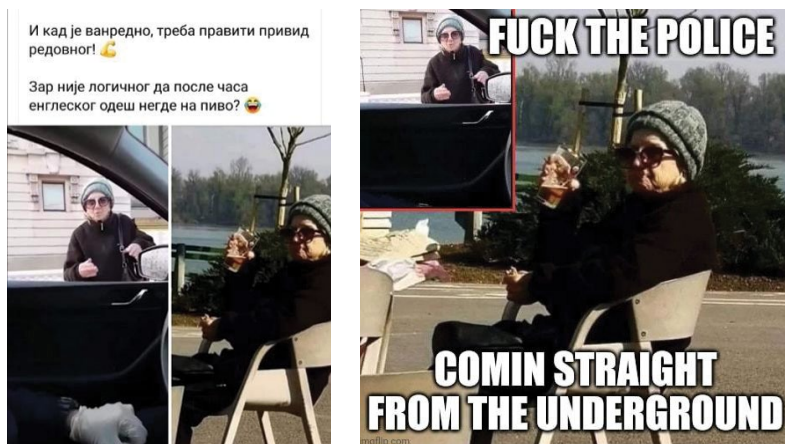
Izrazito zanimljivi za analizu, međutim, jesu oni primeri humora koji u prvi plan postavljaju starije članove društva koji su se usprotivili propisanim rigoroznim epidemiloškim merama tokom trajanja vanrednog stanja, a koji su doživljeni, gotovo, kao „zvezde“ na domaćim društvenim mrežama, čime se istovremena apostrofiraju i to da stari ne mogu biti unisono proglašavani za najpo-

¹⁴ Drugačije nazivan još i sažaljivi – ovoj formi ejdžizma, kao i o tzv. nedobronamerenom ejdžizmu, više u: Swift and Chasteen 2021, 249; Vale et al. 2020; Barth et. al. 2021.

¹⁵ O ovim primerima biće naknadno još reči.

slušniji deo društva na način na koji se to činilo u javnom govoru (up. Pišev i dr. 2021, Milosavljević 2022). Ukratko, o njima i njihovim „prestupima“ nije samo izveštavano u zvaničnim medijima već su se njihove „dogodovštine“, odnosno susreti sa nadležnima koji su bili zaduženi za poštovanje i sprovođenje mera – najčešće sa pripadnicima policije (isprva zabeležene u formi kratkih video klipova¹⁶) masovno prosleđivale na različitim platformama za društveno umrežavanje i kasnije prekrajale i modifikovale, to jest postajale internet mimovi.

Stariji pripadnici društva koji se prurušeni kreću kroz grad, stara žena koja navodno odlazi na tenis, starica koja se uputila na čas engleskog jezika, starac koji se krije na zadnjem sedištu... doživljeni su kao simbol 65+ pobune¹⁷ s jasno profilisanim motivišućim potencijalom kada su i druge dobne skupine u pitanju. Baka Olivera,¹⁸ koju je policija zaustavila jer je prekršila zabranu kretanja tokom policijskog časa i navodno se uputila na čas engleskog jezika, postala je toliko popularna, da je u jednom trenutku čak otvoren i instagram profil s njenim imenom. Na ovom nalogu otvorenom u njenu čast i u njeno ime su se objavljivali vizuelno-verbalni sadržaji koji su nastali kao modifikacija izvornog video klipa.

Drugi primeri, poput starice u kockarnici ili starice koja ispisuje grafit na glašavaju, međutim, i to da se prikazane starije osobe nalaze „izvan vremena“

¹⁶ Zanimljivo je i to da snimak potiče iz vozila policajaca.

¹⁷ Vlada Srbije je sredinom marta 2020. godine donela odluku o zabrani izlaska na ulice osobama starijim od 65 godina u gradovima, kao i starijim od 70 godina u ruralnim sredinama. <https://www.srbija.gov.rs/vest/452130/od-sutra-na-snazi-zabrana-kretanja-za-starije-od-65-godina.php>

¹⁸ Koja je u međuvremenu preminula, ali koja je ostala prepoznatljiva prema prestupu i upamćena kao „baka“ što se nikada ne razdvaja od njenog imena, biva prevedena u lik poput drugih tipičnih predstavnika humora.

tj. da rade stvari koje nisu „primerene“ njihovoj dobi (v. Laz 1998, 85–86). To što u konkretnim izrazima šaljenja takva ponašanja nisu direktno negativno evaluirana, ipak, ne znači da nemaju elemente kontrolišućeg i ograničavajućeg budući da inverzijom jasno saopštavaju šta je društveno odobreno pored toga što paralelno promovišu otpor kao vid poželjnog ponašanja u datom trenutku i prema novonastalim okolnostima.

Na ovom mestu, valja još uputiti i u tzv. četvrti ejdžizam koji je u međunarodnim okvirima bio izrazit. Reč je o formi ejdžizma koji se vezuje za tzv. četvrtu dob tj. za stare koji zavise od pomoći i nege drugih kakvi su najčešće ljudi koji žive u domovima za stare ili borave na gerijatrijama¹⁹ (Higgs and Gilleard 2021, 3), a kojima je neretko uskraćivano lečenje prema kriterijumu uspešnog ishoda tj. kada su prednost u lečenju imali mlađi pacijenti zbog toga što zdravstveni sistemi nisu imali kapaciteta da se brinu o svim građanima. U domaćim okvirima, kao refleksija izuzetno prisutnog straha – i od virusa i od starijih kao potencijalnih izazivača granica zdravstvenog sistema – javljaju se humoristični sadržaji poput „babe na aparatima“ gde je respirator zamenjen poker aparatom. Ovaj postupak služi se oprobanom upotrebom neočekivanog koje to jeste i zbog prinude da stariji borave u kućnom okruženju, ali i zbog stereotipnog portretisanja starih ljudi kao neporočnih.

Ukratko, buntovni, poročni, na različite načine opasni, takvima u šalama postaju stariji u trenutku kada se od njih očekivala (i propisanim) dobijala saradnja, poslušnost i uzdržanost.

Odabrani primeri verbalnih viceva: U verbalnim vicevima, stariji kao akteri šala, takođe, su prikazani kao lica koja prerusena krše epidemiološke mere; ali

¹⁹ Misli se na bolničko lečenje najstarijih pacijenata.

i kao osobe koje nekritički veruju neproverenim informacijama u vezi lečenja zaraze²⁰ ili koji ne razumeju ili pogrešno shvataju postupke lečenja. Prvi primer jasno govori o nameri da se apostrofira umanjena intelektualna sposobnost starijih pripadnika društva koja se temelji na stereotipu o intelektualnom opadanju tokom procesa starenja, sa jedne strane. Međutim, istovremeno naglašava i one aktere u društvu koji su došli u prvi plan koristeći određene prednosti i nepovoljnost trenutka da u njemu deluju proaktivno, pri čemu se to delovanje razume kao samopromocija, o čemu govori prvi primer:

Zakazivanje pregleda

Baba zove bolnicu:

- Htela bih da zakažem pregled.
- U redu, ko vam je izabrani lekar?
- Željko Mitrović.

Naročito zanimljivi primeri jesu oni koji se temelje na ideji da i stari ljudi imaju razvijene vlastite strategije delovanja u odnošenju sa neposrednom okolinom koja im preporučuje niže mesto na lestvici vrednovanja. Jedna od mogućnosti podrazumeva preuzimanje nametnute uloge npr. osobe izmeštene iz realnosti (prvi naredni primer), dok druga portretiše staru ženu kao seksualno zainteresovanu – time u raskoraku sa stereotipnim doživljajem starih kao aseksualnih – ili, pak, izopačenu činjenicom da je zainteresovana i spremna da deluje (drugi primer):

Baba na drvetu

Patrolira policija u toku policijskog časa i vidi babu na drvetu. Pita policajac:

- Baba, šta radiš na drvetu?

Baba će:

- Mjauuuu!

Folirant

Folira nas baba da ima koronu. Kaže:

- Gonite me doktoru da me malo stavi na 'naj vibrator'!

²⁰ Korpus viceva posvećen metodama lečenja i prevencije koje je propagirao vlasnik televizije Pink Željko Mitrović.

Kao što je i bilo očekivano, primera nedobronamernog ejdžizma koji su u saglasju sa ustaljenom procenom starijih kao nekorisnih i neproaktivnih tj. kao balasta i za društvo – onako kako se često govori o penzionerima – uz pomenuta ponašanja motivisana strahom i gerontofobijom, bilo je i u ovoj formi šaljenja. Izrazit primer ejdžizma koji starost izjednačava sa (društvenom) smrću svetlo baca na sve penzionisane građane koji, kako je pokazano, pretpostavljenim siromaštvom predstavljaju ili otelotvorenu bedu ili su u konstantnom riziku od nje, čime se ostvaruje pogodno tle za najbrutalnije oblike šaljenja na njihov račun:

Penzioner

Kako se zove penzos koji prekrši policijski čas? Walking đed.

Na tragu prethodnog primera, ali i ranije datih, registrovani su i oni primeri koji u prvi plan stavljaju zabranu kretanja starijim osobama tokom vanrednog stanja, odnosno posebno određene termine u kojima su mogli da se kreću, čineći ga tako jednim od najdominatnijih motiva, ne nužno negativno orijentisanog prema starima²¹:

Zadatak

Perica ima 42 sličice. Baka mu je kupila još 27. Koliko sad Perica ima sličica? Deco, ne nasedajte! Baka zbog korona virusa ne sme nigde napolje. Perica ima 42 sličice!

Vreme korone

Došla neka čudna vremena... Vikend, 4 sata ujutru, omladina spava a penzioneri luduju u gradu.

Završna razmatranja

Primeri izneti u ovom radu naglašavaju važnost proučavanja svih onih nazgled svakodnevnih, trivijalnih i zabavnih sadržaja koje uzimamo zdravo za gotovo a koji istovremeno reflektuju i oblikuju kolektivne kulturne predstave o starima kao izopštenim Drugima. Sam početak pandemije je bio praćen čestim patetičnim pozivanjem na zaštitu „baka“ i „deka“ dok su mlađe generacije implicitno i ređe eksplicitno određene kao otpornije na virus. Ovo pozicioniranje starih kao „žrtava“ je kombinovano sa okrivljavanjem mladih za nepoštovanje

²¹ Pre prema donosiocima odluka.

propisa i širenje virusa (Kovačević 2021, 224–226). Uvođenje restrikcija je u toj relaciji moglo biti od strane mlađih percipirano kao nepotrebno jer oni nisu ugroženi. Međutim, specifičnost trenutka odabranog za proučavanje, u kojem starima i doslovno biva zabranjeno kretanje izvan vlastitog doma ili ustanove socijalne zaštite, rezultirala je preokretom značajnim za analizu. Od „ugroženih baka i deka“, zbog kojih se uvode epidemiološke mere, oni se pretvaraju u heroje otpora prema restrikcijama. Naime, odabrani humoristički sadržaji, moguće je tvrditi, služili su kao kritika donetih mera istovremeno dodeljujući starima – koji su inače percipirani kao nemoćni članovi društva – aktivnu, proaktivnu, čak, i aktivističku ulogu koja se značajno razlikuje od njihove pripisane društvene uloge. Da se, ipak, radilo o izuzetku kao posledici izmeštanja iz onoga što je uobičajeno i svakodnevno, govori činjenica da se od trenutka kada je ukinuto vanredno stanje, i humor o starosti i starima vratio u dobro znane okvire podsmeha: kao nemoćnim, senilnim, bolesnim, nekritičkim, manipulativnim, izopačenim, džangrizavim osobama koje su preokupirane pregledima, zdravljem i smrću.

Najzad, valja dodati i to da ni starije osobe nisu izuzete iz lanca širenja „humoristične“ poruke o sebi i sebi sličnima, kroz formu šaljenja na vlastiti račun, kao onima koje karakteriše svakovrsno opadanje – od zdravstvenog bilo da je reč o fizičkom ili mentalnom zdravlju, seksualnom, intelektualnom; socijalnom, materijalnom i tome slično. Pred njih se, tako, i dalje stavljaju dve mogućnosti. Ili da se povuku iz sebe i dodatno marginalizuju, ili da se priklone distribuiranju unižavajućih poruka kada im se, ako ništa drugo, priznaje zasluga šaljenja na „vlastiti račun“.

Reference

- Ajduk, Marija. 2018. „Razumevanje, stvaranje i slušanje muzike na internet sajtu YouTube: slučaj hora Viva Vox“. *Etnoantropološki problemi* 13 (2): 395–413. <https://doi.org/10.21301/eap.v14i1.4>
- Andrew, Patricia. 2012. “Laughter is the best medicine: The construction of old age in ageist humor.” In *Language and humour in the media*, edited by J.Chovanec, and I. Ermida, 11–24. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
- Antonijević, Dragana i Ana Banić Grubišić. 2013. „Mape stereotipa“ kao duhovito-opaki proizvod: folklorizacija i komercijalizacija etničkih predrasuda u internet prostoru. *Antropologija* 13(1): 137–153.
- Apte, Mahadev. 1985. *Humor and Laughter: An Anthropological Approach*. Ithaca and London. Cornell University Press.
- Banić Grubišić, Ana. 2022. Koronalor – o folkloru Kovid-19 pandemije u Republici Srbiji. *Antropologija* 22(2): 95–117.
- Banić Grubišić, Ana. 2023. *Internet mimovi između folkloru i popularne kulture*. Beograd: Odeljenje za etnologiju i antropologiju i Dosije studio.

- Barth, Nathalie et al. 2021. „COVID-19 and Quarantine, a Catalyst for Ageism“. *Front. Public Health, Sec. Aging and Public Health*, Volume 9. | <https://doi.org/10.3389/fpubh.2021.589244>
- Blagojević, Marina, ur. 2000. *Mapiranje mizoginije u Srbiji: diskursi i prakse*, Beograd: AŽIN – Asocijacija za žensku inicijativu.
- Blagojević, Marina, ur. 2005. *Mapiranje mizoginije u Srbiji: diskursi i prakse (II tom)*, Beograd: AŽIN – Asocijacija za žensku inicijativu.
- Bowd, Alan. 2003. “Stereotypes of Elderly Persons in Narrative Jokes.” *Research on Aging* 25(1): 3–21. <https://doi.org/10.1177/0164027502238341>
- Dragišić Labaš, Slađana. 2021. „Izazovi aktivnog starenja i mentalno zdravlje u vreme pandemije kovida 19 u Srbiji.“ U *Društveni aspekti starenja u vreme pandemije kovida 19*, uredila Slađana Dragišić Labaš, 117–133. Beograd: Filozofski fakultet – Univerzitet u Beogradu.
- Đorđević, Zorana. 2006. „Ejdžizam“. *Gerontologija* 34 (1): 215–218.
- Džamonja-Ignjatović, Tamara, Biljana Stanković i Tamara Klikovac. 2020. „Iskustva i kvalitet života starijih osoba tokom pandemije Kovida-19 i uvedenih restriktivnih mera u Srbiji“. *Psihološka istraživanja XXIII* (2): 201–231. DOI: 10.5937/PSI-STRA23□28990
- Frank, Russell. 2011. *Newslore. Contemporary Folklore on the Internet*. Jackson: University Press of Mississippi.
- Ivanović Barišić, Milina. 2022. „Nova normalnost – kovid 19 i humor u telefonskim porukama“. U *Javni govor u uslovima pandemije kovida 19*, uredile Sofija Miloradović i Marina Janjić, 225–240. Beograd: SANU, Ogranak u Nišu.
- Kovačević, Ivan. 2022. „Bazično mapiranje krivaca i žrtava pandemije u javnom diskursu“. U *Kovid-19 u Srbiji '20*, uredio Žikić, Bojan, 219–232. Beograd: Filozofski fakultet.
- Kuipers, Giseline. 2002. „Media culture and internet disaster jokes: Bin Laden and the attack on the World Trade Center“. *European Journal of Cultural Studies* 5(4): 451–471. <https://doi.org/10.1177/1364942002005004296>
- Knežić, Branislava. 2020. *Viber porukama koroni u inat*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
- Laz, Cheryl. 1998. “Act Your Age”. *Sociological Forum*. 13/1:85–113. <https://doi.org/10.1023/A:1022160015408>
- Laineste, Lisi. 2003. „Researching Humor on the Internet“. *Folklore: Electronic Journal of Folklore* 25: 93–97.
- Ljubičić, Milana. 2021. „Svakodnevnica starijih i zvanični diskurs o koroni: između društvene brige i ejdžizma.“ U *Društveni aspekti starenja u vreme pandemije kovida 19*, uredila Slađana Dragišić Labaš, 67–82. Beograd: Filozofski fakultet, Beograd: Filozofski fakultet – Univerzitet u Beogradu.
- Milosavljević, Ljubica. 2010a. „Namćori iz komšiluka“: predstavljanje starosti u domaćoj televizijskoj reklami. *Etnoantropološki problemi* 5 (3): 75–97. <https://doi.org/10.21301/eap.v8i1.6>
- Milosavljević, Ljubica. 2013. Zašto su „namćori“ otišli iz komšiluka? Predstavljanje starosti u domaćoj televizijskoj reklami – ponovljeno istraživanje. *Etnoantropološki problemi* 8 (1): 117–148. <https://doi.org/10.21301/eap.v8i1.6>

- Milosavljević, Ljubica. 2014. *Antropologija starosti: penzije: konstruisanje starosti kao društvenog problema kroz penzije – od prvih penzionera do penzionih fondova*. Beograd: Srpski genealoški centar – Odeljenje za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta. Etnološka biblioteka, knj. 78.
- Milosavljević, Ljubica. 2021. „Biti star u epidemiji kovida-19: antropološka analiza kvaliteta života”. U *Kovid-19 u Srbiji '20*, uredio Bojan Žikić, 89–108. Beograd: Filozofski fakultet, Edicija Čovek i društvo u vreme krize.
- Milosavljević, Ljubica. 2022. „Poslovni život radno aktivnih starijih pripadnika društva u vreme vanrednog stanja: antropološka analiza“. *Antropologija* 2: 75–94.
- Minoa, Žorž. 1994. *Istorija starosti: od antike do renesanse*. Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Mojić, Dušan. 2021. „Organizacija i način funkcionisanja domova za starije osobe u vreme pandemije kovida 19 u Srbiji“. U *Društveni aspekti starenja u vreme pandemije kovida 19*, uredila Slađana Dragišić Labaš, 11–30. Beograd: Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.
- Oring, Elliot. 2003. *Engaging Humor*. Chicago: University of Illinois Press.
- Oring, Elliott. 2008. „Humor in anthropology and folklore“. In *The Primer of Humor Research*, edited by Victor Raskin, pp. 183–210. Berlin, New York: De Gruyter Mouton.
- Palmore, Erdman. 1971. „Attitudes Toward Aging as Shown by Humor“. *The Gerontologist* 11(3): 181–186. https://doi.org/10.1093/geront/11.3_Part_1.181
- Perišić, Natalija. 2016. „Ejdzizam i ejdzistička praksa – refleksije na socijalnu sigurnost starh u Srbiji“. U *Javnost, stariji ljudi i mediji*, uredile Ljiljana Manić i Nataša Simeunović Bajić, 61–88. Beograd: Fakultet za kulturu i medije Univerziteta “Džon Nezbit” – Gerontološko društvo Srbije.
- Piše, Marko, Bojan Žikić i Mladen Stajić. 2020. „Indeks “korona”: simbolička upotreba kovida – 19 u javnom govoru u Srbiji“. *Etnoantropološki problemi* 15 (3): 843–877. doi.org/10.21301/eap.v15i3.9
- Radoman, Marija. 2021. „Mentalno zdravlje starijih osoba u Srbiji – istraživanje o sistemima podrške tokom pandemije kovida 19“. U *Društveni aspekti starenja u vreme pandemije kovida 19*, uredila Slađana Dragišić Labaš, 135–150. Beograd: Filozofski fakultet – Univerzitet u Beogradu.
- Ristivojević, Marija. 2013. „Rokenrol kao simbolički resurs“. *Etnološko-antropološke sveske* 21(10): 129–142.
- Richman, Joseph. 1977. „The Foolishness and Wisdom of Age: Attitudes Toward the Elderly as Reflected in Jokes“. *The Gerontologist* 17(3): 210–219. <https://doi.org/10.1093/geront/17.3.210>
- Shifman, Limor. 2014. *Memes in Digital Culture*. Massachusetts: The MIT Press.
- Simić Zorana i Slobodan Simić. 2008. „Starost i predrasude“. *Zdravstvena zaštita* 37(1): 53–57.
- Sumrak, Dejan. 2010. *Opšta gerontologija: antropologija starosti*. Beograd: Socijalna misao.
- Swift J. Hannah and Alison L. Chasteen. 2021. „Ageism in the time of COVID-19“. *Group Processes & Intergroup Relations* 24 (2): 246–252. DOI: 10.1177/1368430220983452
- Swinkels, Michiel, and Anouk de Koning. 2016. „Introduction: Humour and Anthropology“. *Etnofoor* 28 (1): 7–10.

- Trifunović, Vesna. 2009. *Likovi domaćih viceva: socijalni tipovi lude u savremenim vicevima*. Beograd: Srpski genealoški centar.
- Vale, Michael T. et. al. 2020. „Ageism and Behavior Change During a Health Pandemic: A Preregistered Study“. *Front. Psychol., Sec. Personality and Social Psychology* Volume 11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.587911>
- Vukušić, Ana-Marija. 2021. „'Poludit, puknit i to je to...' Pandemija koronavirusa i domovi za starije i nemoćne u Hrvatskoj“. *Glasnik Etnografskog instituta SANU* LXIX (3): 657–673. <https://doi.org/10.2298/GEI2103657V>
- Zlatković, Ivan. 2017. *Likovi u šaljivim pripovetkama*. Beograd: Srpski genealoški centar.
- Zvijer, Nemanja. 2021. „Televizijski 'kovid-narativi' o starijim osobama u Srbiji“. U *Društveni aspekti starenja u vreme pandemije kovida 19*, uredila Slađana Dragišić Labaš, 49–66. Beograd: Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.

Ana Banić Grubišić

Department of Ethnology and Anthropology
Institute of Ethnology and Anthropology, University of Belgrade, Serbia
agrubic@f.bg.ac.rs

Ljubica Milosavljević

Department of Ethnology and Anthropology
Institute of Ethnology and Anthropology, University of Belgrade, Serbia
ljmilosa@f.bg.ac.rs

Marija Ajduk

Department of Ethnology and Anthropology
Institute of Ethnology and Anthropology, University of Belgrade, Serbia
marija.ajduk@f.bg.ac.rs

*“Funny” Edge of Ageism
– Representations of Old People in Domestic Humour*

The central topic of the paper is the humoristic production during the COVID-19 pandemic. The chief focus is on the main representations of the eldest members of the society during this dramatic period, when they were declared to be the most endangered, but also the ones who endanger others by their vulnerability. The research was limited to the first year of the critical period, when the state of emergency was declared, from March 15th to May 6th 2020, with the aim to observe the phenomenon of old age in the local humoristic discourse from the synchronic perspective. In this manner, it was possible to map the different ways of *making jokes on old age*.

The analytic material, on the basis of which the conclusions were drawn, included both the traditional and contemporary modes of humour in which the elder people are the main actors. It was thus possible to discern which char-

acteristics and actions are ascribed to the elder in the traditional, verbal jokes, as well as in the contemporary multi-media humoristic contents. The material included the oral jokes on the elder (verbal jokes on “grandmas and grandpas” on the Internet) as well as Internet memes with the theme of the old age, that appeared and circulated in Serbia during the period under analysis. The paper aims to contribute to the understanding of the particular forms of making jokes in the key of the so-called fourth ageism, linked to the most endangered old members, both in terms of health and social factors, in the society characterized by the wide-ranging paternalism.

Keywords: humour, old age, contemporary Serbian society, COVID 19

*L’„humour“ mordant de l’âgisme
– représentations des personnes âgées dans l’humour local*

L’article examine les représentations des personnes âgées dans les œuvres humoristiques locales durant la pandémie de COVID-19. Afin d’examiner le phénomène de la vieillesse dans le discours local humoristique dans une perspective plus large et de mapper les différentes modalités de plaisanter sur la vieillesse, le matériel analytique inclut à la fois les formes traditionnelles et modernes d’humour dont les acteurs sont les personnes âgées. Dans ce contexte nous allons examiner quelles caractéristiques et quels comportements sont attribués aux personnes âgées dans les blagues verbales ainsi que dans les contenus humoristiques multimédias modernes. Le matériel d’analyse comprend des blagues orales sur les personnes âgées (corpus des blagues verbales sur les „grand-mères et grands-pères“ provenant des bases de données de blagues sur internet) et des memes internet traitant de la vieillesse qui ont été créés et partagés pendant la première année de l’épidémie de coronavirus en République de Serbie.

Mots-clés: humour, vieillesse, société serbe moderne, COVID-19

Primljeno / Received: 23.06.2024.

Prihvaćeno / Accepted for publication: 03.10.2024.